

УДК 37.013.74:37.011.3

С. В. Сміх,
старший викладач
(Івано-Франківський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти)
smihsvitlana5@gmail.com

ОСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ І ПЕДАГОГІЧНА СПАДЩИНА І. БОДНАРУКА ТА М. СТЕЛЬМАХОВИЧА: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

У статті розглянуто проблему творчого об'єднання здобутків української освітньої справи із надбаннями діаспори на прикладі педагогів-учених І. Боднарука та М. Стельмаховича. Через порівняння освітньої діяльності та творчої спадщини простежено їхній особистий внесок у педагогічну науку. Визначено, що пік найбільшого підйому двох письменників пов'язаний із потребами українського шкільництва.

Постановка проблеми. Національна доктрина розвитку освіти України ставить за мету відтворення й нарощування інтелектуального, духовного потенціалу народу, виховання патріота і громадянина, пошук дієвих чинників модернізації суспільства, зміцнення авторитету держави на міжнародній арені. Спрямовуючи зусилля на досягнення освітніх стандартів розвинених держав світу, українська педагогіка має віднайти, зміцнити та розвинути той потенціал, який базується на власних здобутках і традиціях.

В умовах проживання значної частини українців за межами своєї держави (за даними Департаменту зв'язків із закордонним українством, українці представлені у 56 країнах світу) йдеться про дослідження, вивчення і збереження здобутків педагогічної науки діаспори. Необхідність наукового пошуку в напрямі ознайомлення з творчою спадщиною видатних педагогів і освітніх діячів минулого, зокрема тих, які збагачували українське шкільництво в еміграції, зумовлена спрямованістю на об'єднувчий фактор сучасного українського освітнього простору.

Порівнюючи та співставляючи ідеї видатних педагогів та діячів освіти різних країн і регіонів нашої держави в пошуках єдиних національних українських вартостей, історико-педагогічні дослідження збагачують тим самим світову скарбницю справи навчання і виховання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Досліджуючи наукові розвідки, присвячені життю і діяльності українських педагогів, маємо змогу формувати основи для вивчення їх історико-педагогічного досвіду. Аналізу творчої спадщини визначних представників української педагогіки і освітніх діячів присвячений зокрема підручник "Персоналії в історії національної педагогіки. 22 видатних українських педагоги" за загальною редакцією члена-кореспондента АПН України, доктора педагогічних наук, професора А. М. Бойко. Персоніфікаційна домінанта історико-педагогічної науки представлена і в енциклопедичному двотомному виданні "Українська педагогіка в персоналіях" за редакцією академіка О. Сухомлинської. Серед 166 вміщених у ньому персоналій є біографічні відомості про окремих педагогів Східної Галичини – О. Барвінського, Г. Врецьону, М. Галушинського, О. Маковея та ін.

Творчі біографії найвидатніших представників педагогічної думки краю і вибрані твори вміщені у навчальному посібнику "Антологія педагогічної думки Східної Галичини та українського зарубіжжя ХХ століття", виданому 2008 року авторським колективом кафедри педагогіки імені Богдана Ступарика Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Більшість із представлених у ньому імен педагогів є маловідомими освітянському загалу.

На межі ХХ – ХХІ ст. предметом окремих наукових студій стають творчі надбання освітніх діячів, які в різний час не за своєї волею опинилися за межами України, зокрема І. Боднарука, Г. Ващенко, І. Огієнка, С. Русової. Проте й до сьогодні деякі творчі особистості, які розкрили свій педагогічний потенціал за межами рідної землі, залишаються невідомими для теоретиків і практиків української освітньої справи. Зокрема потребує детального дослідження педагогічна та публіцистично-критична спадщина Івана Боднарука, відома донедавна лише його учням і читачам українських періодичних видань у діаспорі.

Мета даної статті полягає у порівнянні життєпису та педагогічних ідей двох персоналій – Івана Боднарука (1903–1990) і Мирослава Стельмаховича (1934–1998) із врахуванням різних історико-культурних традицій суспільства, в якому вони жили, – України й української діаспори. Порівняльний аналіз освітньої діяльності цих учених дасть змогу глибше зрозуміти особливості розвитку шкільної освіти й педагогічної думки в Україні й українській діаспорі Німеччини, Бразилії, США; усвідомити, що вітчизняна педагогіка ХХ століття в особі її представників формувалася в орбіті ідей одного українського народу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Порівняння освітньої діяльності та педагогічної спадщини Івана Боднарука і Мирослава Стельмаховича передбачає аналіз таких вимірів: професійного, наукового, біографічного, особистісного, громадського та суспільного. Основні професійні шаблони двох професорів є процесом постійної творчої праці, яка, незважаючи на відмінні суспільно-політичні умови, служила основним виховним ідеалам, викристалізованим українською педагогічною думкою.

Уродженець Тернопільщини Іван Лазарович Боднарчук основні свої праці, а це більше 2000 публікацій, створив в умовах діаспори, тому є знаний українською еміграцією та своїми учнями. Більша частина його праць надрукована у зарубіжних періодичних виданнях держав Західної Європи й американського континенту. Їхній зміст розкриває основи українськості для багатьох поколінь українців у різних світах. Укладач збірки його творів

під назвою "Між двома світами" В. Оліфіренко у вступному слові стверджує, що статті І. Боднарука "запалювали серця українців до збереження рідної мови і культури, захищали українські громади від асиміляційних впливів, байдужості та сірої буденщини" [1: 4].

Творча спадщина Мирослава Гнатовича Стельмаховича, уродженця теперішньої Львівської обл., відома педагогічній громадськості України значно краще, є два його дисертаційні дослідження, опубліковано понад 300 наукових робіт, серед них п'ять монографій, сім книг і науково-методичних посібників. Як стверджує дослідник Ю. Руденко, "знаменним історико-педагогічним явищем є те, що наукова спадщина М. Стельмаховича в нових історичних умовах творила педагогічну науку незалежної України" [2: 5].

Мирослав Стельмахович у 1957 році з відзнакою закінчив навчання на філологічному відділі Дрогобицького державного педагогічного інституту імені Івана Франка. Після трирічної праці на посаді інспектора шкіл Турківського району Львівської обл. та семирічної роботи заступником і директором шкіл Коломийського р-ну Івано-Франківської обл. навчався у стаціонарній аспірантурі Науково-дослідного інституту педагогіки (Київ).

Іван Боднарук диплом магістра філології з правом викладання української, польської та латинської мов отримав у Львівському університеті в 1928 році. Після дворічної практики склав професорський іспит у Варшавському університеті.

Як бачимо, незважаючи на різницю в часі праці та місці проживання вчених, педагогічну спадщину яких ми розглядаємо, деякі їхні професійні заняття перегукуються. Так, обидва здобули філологічну освіту, працювали якийсь час директорами шкіл (І. Боднарук – неповної середньої школи в українському таборі переміщених осіб у Бургдорфі біля Ганноверу, Німеччина; М. Стельмахович – Жуківської та Великоключівської шкіл на Прикарпатті), постійно зростали у своїй педагогічній і науковій праці.

Переїхавши в 1948 р. до Бразилії, І. Боднарук учителював у Малій семінарії отців Василіян. Тут видав "Український буквар для найменших" і "Другу читанку". Праця педагога на теренах США, де і закінчився його життєвий шлях, пов'язана зі школами українознавства в Чикаго та Детройті. Крім того, І. Боднарук тісно співпрацював із національними музеями, активно займався журналістикою. Його статті, опубліковані в газетах і журналах Англії, Аргентини, Німеччини, США, порушували злободенні проблеми дидактично-виховного, історичного й літературного характеру.

Аналіз науково-педагогічної діяльності М. Стельмаховича теж свідчить про його зв'язок з українознавством: у 1993 – 1996 рр. – завідувач кафедри українознавства Прикарпатського університету імені Василя Стефаника, академік АПН України; тема кандидатської дисертації (1970) – "Розвиток усного мовлення учнів при вивченні фонетики й морфології у середній школі", докторської (1990) – "Традиції і тенденції розвитку родинної етнопедагогіки українського народу" та ціла низка статей, об'єднаних у I томі його вибраних педагогічних творів під назвою "Українознавство в національній школі" [3: 211-340].

Із Прикарпаття Мирослава Стельмаховича пов'язує педагогічна та наукова праця; Івана Боднарука – навчання в перших класах гімназії м. Станіслава (колишня назва Івано-Франківська) та дружина Леонтія, з родини Коляджин, учителька середніх шкіл, уродженка м. Долини (тепер Івано-Франківської обл.).

В особистому житті ці два визначні педагоги були надзвичайно скромні. Так, І. Боднарук, за спогадами його сучасників, ніколи не брав ніяких дарунків і жертвував на пресові фонди видавництва винагороди за свої статті; М. Стельмахович, за свідченням Б. Ступарика, пам'ятав лише доброзичливість, бо сам щиро вірив у добро і всі люди уявлялися йому лише добрими [4: 203]. Саме завдяки добрим людям Прикарпаття у 2011 році вийшли два томи його вибраних творів.

Відповідно до інформаційного довідника "Видатні українські педагоги", укладеного аспіранткою Мирослава Стельмаховича Л. Калуською, виділено більше 15 сфер його наукових інтересів [4: 181-184]. Щодо творів Івана Боднарука, то найбільш точна їх кількість і тематика подані у післямові до книги "Молитва до України: Статті" його учнем зі Стрийської гімназії П. Лаврівим. На підставі аналізу цих праць, можемо зробити висновок про те, що спільними для обох учених є такі напрями наукових досліджень: рідна мова, українознавство, народна педагогіка, національне виховання, родинне виховання, українське шкільництво, професійне становлення педагога [5: 568].

Творча індивідуальність педагогів розглядається і крізь призму їхніх поглядів на місце і роль вчителя в суспільстві. Так, І. Боднарук у статті "Хто має виховувати?" (з особистого архіву родини Боднаруків) наголошує на суспільній ролі вчителя та важливості усвідомлення ним положень педагогіки як науки, що "подає історію виховання, спирається на науки філософічних, історичних, суспільних і природничих, особливо на етиці і психології". Отож, поняття Вчитель, як і Людина, за його переконанням, має позначатися великою літерою. У статті "Завіщання Згоровського як культурно-педагогічний документ XVI століття" професор І. Боднарук, аналізуючи суть тестаменту – вимоги до виховання синів зі шляхетного роду, наголошує на потребі вибору "вченого й чесного" вчителя, який не буде розпещувати їх, а пильно до науки провадити, щоб "колись спосібні були, як люди освідчені" [5: 42].

Уявлення про роль, професійні й особистісні якості вчителя, на яких акцентує І. Боднарук, дає перелік назв його статей: "Деякі думки під розвагу батькам і виховникам", "Любов і довір'я у виховній справі", "Місія українського вчителя на чужині", "Проблема дисципліни в особистому і громадському житті", "Український учитель і змінені життєві умовини", "Учитель-громадянин (До 60-річчя смерті Григорія Врецьони)" та ін.

Нові ідеї М. Стельмаховича стосовно питання про підготовку педагогічних кадрів можемо почерпнути із опублікованої вперше статті, надрукованої за авторським текстом із особистого архіву родини педагога під назвою "Виховники нової генерації", які він підтверджує народною мудрістю: "Коли твої наміри сягають віків – виховуй дітей" [3: 508].

Відповідно, особистісні виміри педагогічних і наукових уподобань, вимоги часу та суспільно-політичного становища, зокрема і проживання на рідній землі чи за її межами, спричинилися до урізноманітнення змісту багатьох праць даних авторів. Передусім, це проблеми мови, оскільки обидва були філологами. Так, назви статей І. Боднарука з даної проблеми мають інформаційний характер або розкривають злободенні теми: "Більше пошани до рідної мови!", "Декілька слів про наш правопис!", "Дещо з семантики", "Діалекти і літературна мова", "До боротьби за чистоту мови", "Крилаті слова і вирази, запозичені з римської літератури", "Кукіль у нашій щоденній мові". У М. Стельмаховича назви праць носять більш науково-методичний характер: "Актуальні проблеми перебудови виховання любові до рідної мови", "Етнопедagogічні основи методики української мови", "Збірник вправ і завдань з української мови для 4 – 8 класів", "Мовний етикет", "Розвиток усного мовлення на уроках української мови в 4 – 8 класах", "Слово рідної землі", "Як ми домагаємось правильної мови".

Мова самих педагогів у їхніх працях є літературною, високохудожньою, науковою, наповненою народною мудрістю та зразками багатств світової культури.

Окремо можна виділити ставлення обох педагогів до навчання мови дітей молодшого шкільного віку. Кожен із них був причетний до створення найпершої книжки дитини – Букваря. У Івана Боднарука – "Український буквар для наших найменших" [6]; М. Стельмахович у співавторстві з О. Слоньовською видали буквар під назвою "Хрещатий барвінок" [7]. Зміст текстів букварів є продовженням традицій українського підручникотворення, пов'язаних із такими корифеями національної культури, як Т. Шевченко, М. Шашкевич, С. Черкасенко, С. Русова та ін.

При порівнянні змісту даних букварів зазначимо подібність у тематиці, яка стосується проблем родинного виховання, духовності, патріотизму; насамперед, опорі на красназавчий принцип у підборі змісту, дотриманні вимог до видання дитячої літератури. Дуже багато спільного містять тексти, окремі з яких мають навіть однойменні назви: "Писанки", "Ранок", "Україна", "Тарас Шевченко".

У букварі І. Боднарука, поруч із матеріалами про Україну, подані тексти і про Бразилію, країну проживання дітей, для яких він був написаний. Тому в ньому зустрічаються слова-назви рослин, які є в даній місцевості (банани, кава, пальми, помаранчі) та тварин (капівара, колібрик, папуга, ягуар), а також, загальнознані: братчики, верба, дзвіночки, кукурудза, лелії, маки, морква, петрушка, рожі, ромен, цибуля, часник; бджоли, гуси, жаби, зайчик, їжак, коник, корова, котик, кури, метелики, миші, оси, сови, сороки. У підручнику М. Стельмаховича вміщена інформація, теж у доступній формі, про Україну та Галичину. Через ознайомлення з найближчим оточенням пізнається рослинний і тваринний світ, про який можна вже й прочитати: барвінок, верба, вишні, горицвіт, гречка, дуб, жито, калина, каштан, ковила, липи, льон, мальва, м'ята, очерет, подорожник, сливи, смерека, стокolos, суниця, тис, терня, явори; бджоли, воли, гава, журавлі, зайчик, зозуля, індик, кізонька, лис, лелека, метелики, перепілка, солов'ї, цвіркунець, шука, ягня.

Для найменших у букварі І. Боднарука подані теми: "Віра дитини", "Люби правду", "Любов додає сили", "Молитва матері", "На службу України", "Наша сім'я", "Наш городчик", "Поможіть сиротам", "Разом не важко", "Як поводитися добра дитина" [8]. Ідейну суть змісту підручника відображають слова з оповідання "Я українець": "Я люблю свою неньку Україну. Я люблю всіх українців. І тих, що в Америці, і тих, що в Канаді, Бразилії, Аргентині, Україні, Буковині й на Закарпатті" [8: 74]. У букварі М. Стельмаховича співзвучними до цитованих вище є слова із поезії Івана Франка, подані на сторінці, де вивчається літера "ф": "Гей, уставаймо, єднаймося, українські люди..." [8: 111]. А при вивченні букви "є" діти дізнаються про те, що "за кордоном проживає багато наших земляків. Їх єднає з рідним краєм пісня і мова. Мій брат читає книги, привезені з Бразилії, Аргентини, Канади. Ці книги написані українською мовою і видані для дітей наших земляків" [6: 108].

Змістове наповнення мають власні назви, яких у діаспорному букварі вжито більше 70, серед них понад 50 – імена: Анна, Борис, Василь, Влодко, Галя, Демко, Дорка, Євген, Левко, Леся, Марта, Надійка, Настя, Ольга, Остап, Петро, Хома, Юрко, та ін. 9 – географічні назви: Америка, Аргентина, Бразилія, Буковина, Закарпаття, Європа, Канада, Ріо де Жанейро (правопис збережено), Україна.

Буквар Незалежної України несе більше змістове навантаження красназавчими назвами – Аргентина, Асканія-Нова, Бразилія, Галич, Говерла, Дніпро, Дунай, Запорізька Січ, Канада, Канів, Карпати, Київська Русь, Коломия, Полтава, Прут, Семенівка, Тернопіль, Україна, Хортиця, Чернівці. Представлено розмаїття більше 80 імен і їхніх форм. Серед них аналогічних до поданих І. Боднаруком близько 20. Зазначимо, що в обох книжках подається клична форма, що відображає українську ідентичність, а також зменшувально-пестливі відтінки. Автори у своїх наукових працях часто порушували тему значення та збереження українських імен як "відрубних національних рис". Одна зі статей І. Боднарука має пряму назву: "Обороняймо українські імена!" [5: 471-474].

Водночас аналізовані букварі відрізняються своєю побудовою, призначенням і 43-річним відрізком часу видання. Іван Боднарук у 1959 р. впорядкував уже п'яте видання свого букваря, виправлене і доповнене, та призначене для малих українців, які не бачили рідного осоння, а народилися в Бразилії. "Хрещатий барвінок" як

диференційована книга для читання у першому півріччі першого класу має навчати дітей, які народилися в незалежній Україні, яких батьки, вчителі та вихователі вже навчили чи вчать з основного букваря азів грамоти.

Важливою точкою відліку в оцінці творчої спадщини І. Боднарука та М. Стельмаховича є їхнє ставлення до Матері як носія нового життя та першої вихователки дитини. Зазначимо, що слова про матір обох педагогів дуже схожі та доповнюють уявлення про авторів, бо кожен так відноситься до інших людей, як до своєї матері: І. Боднарук: "Мати – це особа, що дає українській родині моральну силу й витривалість". М. Стельмахович: "Світле благородство й велика любов матері до дітей формує її авторитет, а водночас і силу виховного впливу". Крім того, М. Стельмахович підкреслював, що вживаючи "матірні слова", ми ображаємо не лише матір, сестру, доньку, але, напередусім – Матір Божу.

М. Стельмаховичу належить започаткування відродження народної педагогіки, дослідження родинного виховання, формування науково-методичного підґрунтя народознавства й українознавства. Вся його педагогічна спадщина будувалася на засадах духовності.

Основи духовного розвитку пронизують кожну педагогічну працю І. Боднарука. У спогадах "До історії одного табору" він, як голова Культурно-Освітньої Ради українського табору переміщених осіб у Німеччині (1944–1948 рр.), таким чином розкриває зміст шкільного виховання: "виховна праця в школі охоплює релігійне, національно-державницьке та суспільно-громадянське виховання, дає дуже добрі висліди, в ній віддзеркалюється душа керівника школи, як учителя-громадянина й державника... Дух взаємної релігійної толерації мусить проявитися на кожному кроці" [8: 177]. Джерельною базою для розкриття питань духовності слугують не тільки окремі праці І. Боднарука, а й публікації педагога у галицькій пресі. Актуальною справжній учитель вважав тему, зазначену у назві його статті початку 1940-х рр.: "Вплив Біблії і Святого Письма на нашу щоденну мову" ("Стрийські вісті", Стрий, 1941). Продовженням цієї тематики у далекій Америці стала його стаття "Крилаті фрази, запозичені з Біблії і Святого Письма" ("Америка", Філадельфія, 1975).

Оскільки постать професора І. Боднарука є для більшості педагогів новою, то коротко підсумуємо найважливіші результати його праці.

І. Боднарук є автором понад 2000 статей українознавчого та педагогічного змісту. Серед них найбільша кількість присвячена темі українського письменства, історії України, географії, педагогіці, ролі української жінки в історії та розвитку культури українського народу. У своїх працях і статтях професор постійно реалізує ідею: Бог, Україна, Родина. Значну увагу приділяє минулому та діячам окремих регіонів Східної Галичини (Бучаччина, Стрийщина), представникам інших народів, висвітлює проблеми театру і музики, мовознавства, світової літератури, соціології. У незалежній Україні передруковані вибрані статті І. Боднарука про українських письменників: "Між двома світами" (Донецьк, 1997); "Де залишилось моє серце: Статті про рідний край та його політичних і культурних діячів на Батьківщині й скитальщині" (Стрий, 1998); "Молитва до України: Статті" (Львів, 2000).

Висновки. Таким чином, спроба в деяких аспектах порівняти творчу спадщину двох видатних українських педагогів дала змогу з'ясувати, що:

- 1) вони представляли один народ у різних державах, умовах, часі;
- 2) пік найбільшого наукового підйому у кожного з них пов'язаний із потребами українського шкільництва;
- 3) зміст їхньої творчої спадщини спрямований на виховання ідеалу, викристалізованого народною педагогікою, виділеного Г. Ващенко у гаслі "Бог і Україна", та доповнений вагомим поняттям "Родина".

Тому важливим завданням **подальшого дослідження** є наукове обґрунтування сутності педагогічних поглядів професора І. Боднарука з метою їх утвердження в українській педагогіці та в сучасній освітній практиці; визначення шляхів і способів їх реалізації в сучасному освітньому просторі, подібно до творчого використання надбань М. Стельмаховича.

Взаємодоповнення та взаємозбагачення творчих надбань цих та інших педагогів потребує діалогу із сучасністю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Боднарук І. Між двома світами. Вибрані статті про українських письменників / Іван Боднарук ; [уклад. В. Оліфіренко]. – Донецьк : Український Культурологічний Центр, Донецьке обласне Товариство української мови ім. Т. Г. Шевченка, 1997. – 174 с.
2. Проблеми української народної педагогіки в науковій спадщині Мирослава Стельмаховича : матеріали Перших Всеукраїнських педагогічних читань. – Івано-Франківськ : Плай, 2004. – 240 с.
3. Стельмахович М. Вибрані педагогічні твори : в двох томах / Мирослав Стельмахович ; [за заг. ред. Л. Калуської]. – Івано-Франківськ – Коломия : Видавничо-поліграфічне товариство "Бік", 2011. – Т. I : Українське національне виховання. – 520 с.
4. Видатні українські педагоги : [інформаційний довідник] / [авт.-упоряд. Л. В. Калуська]. – Тернопіль : Мандрівець, 2008. – 224 с.
5. Боднарук І. Молитва до України / Іван Боднарук ; [упоряд. П. Лаврів]. – Львів : СПОЛОМ, 2000. – 576 с.
6. Український буквар для наших найменших / [уклад. І. Боднарук]. – Прудентопіль (Бразилія) : В-во. оо. Василіян, 1959. – 77 с.
7. Хрещатий барвінок. Диференційована книга для читання у першому півріччі першого класу / [уклад. М. Стельмахович, О. Слоньовська]. – МПП "Еврика", Косівський район, смт. Кути, 2002. – 131 с.
8. Боднарук І. До історії одного табору / Іван Боднарук // Визвольний шлях. – 1963. – Кн. 2. – 177 с.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Bodnaruk I. Mizh dvoma svitamy. Vybrani statyi pro ukrains'kykh pysmennykiv [Between Two Worlds. Selected Articles on the Ukrainian Writers] / Ivan Bodnaruk ; [uklad. V. Olifirenko]. – Donetsk : ukrains'kyi Kul'turologichnyi Tsentr, Donets'ke oblasne Tovarystvo im. T. G. Shevchenka, 1997. – 174 s.
2. Problemy ukrains'koi narodnoi pedagogiky v naukovi spadshchyni Myroslava Stel'makhovycha [Issues of the Ukrainian Pedagogy in the Folk Pedagogy in the Myroslav Stel'makhovich's Scientific Heritage] : materialy Pershykh Vseukrains'kykh pedagogichnykh chytan'. – Ivano-Frankivs'k : Plai, 2004. – 240 s.
3. Stel'makhovych M. Vybrani pedagogichni tvory [Selected Pedagogical Works] : v dvokh tomakh / Myroslav Stel'makhovich ; [za zag. red. L. Kalus'ka]. – Ivano-Frankivs'k – Kolomyia : Vydavnycho-poligrafichne tovarystvo "Vik", 2011. – T. 1. : Ukrains'ke natsional'ne vykhovannia. – 520 s.
4. Vydatni ukrains'ki pedagogy [Outstanding Ukrainian Teachers] : [informatsiyni dovidnyk] / [avt.-uporiad. L. V. Kalus'ka]. – Ternopil' : Mandrivets', 2008. – 224 s.
5. Bodnaruk I. Molytva do Ukrainy [the Prayer to Ukraine] / Ivan Bodnaruk // Uporiad. P. Lavriv. – L'viv : SPOLOM, 2000. – 576 s.
6. Ukrains'kyi bukvar dlia nashykh naimenshykh [The Ukrainian ABC Book for Our Smallest] / [uklad. I. Bodnaruk]. – Prudentopil' (Brazylia) : V-vo oo. Vasyliian, 1959. – 77 s.
7. Kreshchatyi barvinok. Dyferentsiiovana knyha dlia chytannia u pershomu pivrichchi pershogo klasu [The Differentiated Book for Reading in the First Semester of the First Grade] / [uklad. M. Stel'makhovich, O. Sloniovs'ka]. – M. : MPP "Evrika", Kosivs'kyi raion, smt. Kut, 2002. – 131 s.
8. Bodnaruk I. Do istorii odnogo taboru [To the History of the One Camp] / Ivan Bodnaruk // Vyzvol'nyi shliakh [Liberation Movement]. – 1963. – Kn. 2. – 177 s.

Матеріал надійшов до редакції 23.01. 2013 р.

Смих С. В. Образовательная деятельность и педагогическое наследие И. Боднарука и М. Стельмаховича: сравнительный анализ.

В статье раскрывается проблема творческого соединения наследия украинского образования с наработками диаспоры на примере ученых-педагогов И. Боднарука и М. Стельмаховича. Сравнительный анализ их педагогической и творческой деятельности даёт возможность отследить личный вклад ученых в педагогическую науку. Определено, что пик наибольшего подъема обоих писателей связан с нуждами украинской школьной системы.

Smikh S. V. The Educational Work and Pedagogical Heritage by I. Bodnaruk and M. Stel'makhovich: the Comparative Analysis.

The article studies the problem of the creative merging of the achievements of the Ukrainian educational affair and the diaspora accomplishments on the example of teachers-scientists such as I. Bodnaruk and M. Stelmakhovich. Their personal contribution to the pedagogical science is traced through the comparison of their educational work and creative heritage. It is determined that the peak of the biggest rise of both writers is connected with the needs of the Ukrainian school system.